

VERSLAG VAN DE BUITENGEWONE ALGEMENE LEDENVERGADERING

te Maastricht op 3 oktober

Aanwezig zijn 32 leden.

Na opening verklaart de voorzitter, dat deze buitengewone algemene vergadering belegd is in verband met wijzigingen van de statuten. Op 26 november a.s. immers verstrijkt voor de tweede maal de 29-jarige periode waarvoor het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg is aangegaan. Nu wij op de drempel staan van de derde termijn, heeft het bestuur de statuten op meerdere punten aangepast aan de huidige situatie.

Bovendien zijn door ons lid, Mr. Stan Smeets uit Weert, verbeteringen voorgesteld, die voornamelijk van juridische of redactionele aard zijn. Hier zij openlijk nogmaals aan hem onze oprechte dank gebracht.

Uitvoerig worden vervolgens artikel 3, 10 en 12 besproken welke de meest belangrijke wijzigingen hebben ondergaan.

Na discussie over deze veranderingen worden de gewijzigde statuten met overgrote meerderheid aangenomen.

Na deze mondelinge stemming wordt besloten dat de koninklijke goedkeuring voor de gewijzigde statuten zal worden aangevraagd. Tevens machtigt de vergadering het bestuur alle daarvoor noodzakelijke handelingen te verrichten.

Eveneens verklaart de vergadering het bestuur bevoegd, die veranderingen in de gewijzigde statuten aan te brengen, welke ten gevolge van opmerkingen van het Departement van Justitie nodig mochten blijken, voor zover tenminste deze wijzigingen niet van principiële aard zijn.

Staande de vergadering worden deze notulen voorgelezen en goedgekeurd.

De vergadering wordt gesloten.

Gestencilde exemplaren van de statuten zijn op verzoek verkrijgbaar aan het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op 4 juli

Dr. P. F. van Heerdt uit Utrecht onthaalt de leden deze laatste vergadering voor de vacantie op een bijzonder feestelijke avond. Samen met zijn echtgenote heeft Dr. van Heerdt in januari van dit jaar een foto-safari van drie weken gemaakt in het gebied van Kenia en Tanzania. In deze periode valt het einde van de regentijd.

Allereerst werd een geografische orientatie gegeven aan de hand van een schematisch kaartje van het gebied, dat zich bevindt tussen ongeveer 1 tot 3 graden Zuiderbreedte. De streek wordt doorsneden door de „Great Rift Valley”, waarin een aantal meren gelegen zijn.

Spreker geeft een indruk van het landschap — dat aanvankelijk niet zó exotisch aandoet — en laat dan een boomeuphorbia zien, een plant, die men op het eerste gezicht geneigd is voor een cactus te houden. Terloops merkt dr van Heerdt op, dat de cactus niet inheems is in Afrika, maar uit Amerika geïmporteerd is.

Ook maakt spr. de toehoorders erop attent, dat men opvallend vaak met het verschijnsel van convergentie geconfronteerd wordt: planten en dieren, die onder soortgelijke omstandigheden leven in verschillende gebieden, vertonen duidelijke overeenkomst in uiterlijke bouw en gedrag, terwijl zij niet verwant zijn.

De meren in het gebied van de „Great Rift Valley” zijn alle zoutmeren, uitgezonderd één, dat zoet water bevat (Lake Nayvasha). Heel wonderlijk doet een dia aan, die een afbeelding geeft van dit meer vol Meerkoeten, trekvogels uit het Noorden. Het zou te ver voeren, alle geprojecteerde plaatjes op te sommen, maar enkele dia's willen we toch graag nog eens met name noemen: het prachtige Dwergijsvogeltje, zittend op een Papyrusstengel; de Slangenhalvogels (*Anhinga*), die zoveel lijken op onze Aalscholvers (weer een fraai voorbeeld van convergentie!); de broedende Pelikaan in het blauwe meer vol purperen Waterlelies; het zoute meer van Nakuru dat beroemd is om zijn enorme vluchten Flamingo's (er concentreert zich soms een miljoen van deze sierlijke vogels). De oevers van de zoutmeren zijn bedekt met een

laagje zout, zodat daar geen vegetatie aanwezig is. Doordat het waterpeil de laatste jaren in de meeste meren gestegen is (waarschijnlijk door verhoogde neerslag) zijn zij veelal omzoomd met dode bomen.

Uit het land van de Masai zien wij iets van deze veehouders met hun onvoorstelbaar magere runderen. De status van deze mensen wordt bepaald door het aantal dieren dat hun eigendom is, niet door de kwaliteit.

Dan volgt een plaatje van Giraffen in een welhaast Bourgondisch landschap. In de omgeving van Keekorok Lodge (de verblijfplaatsen voor de toeristen, die hier alle het karakter van een „motel” hebben, worden steeds met de naam „Lodge” aangeduid) zien we twee Olifanten in de ochtendzon grazend langs de weg.

Er is een paradijselijk plaatje van een jonge Leeuw, die een dutje doet op een omgewaaide boom; in het bosje achter hem blijken nog 12, merendeels jonge leeuwen te liggen! Een fraaie dia laat een kudde van 18 vluchtende Giraffen zien, waarbij zich in een volgend beeld nog een tweetal buffels heeft aangesloten. In de hete middagzon kon een grote mannetjes Leeuw gefotografeerd worden, die lag uit te rusten van zijn maaltijd.

Ook Maraboe's, de bekende aaseters, worden ons getoond, zittend op de platte top van een schermacacia. Het viel dr. van Heerdt op, dat niet alleen kippen de gewoonte hebben om vlak voor de auto de weg over te steken; ook de in het wild levende dieren gedragen zich zo. Blijkbaar voelen zij zich bedreigd door het voertuig en worden er door opgejaagd.

Dr van Heerdt was in de gelegenheid in het Serengeti Park een bezoek te brengen aan zijn oud-leerling dr. Kruuk, die zich speciaal bezighoudt met het bestuderen van de leefgewoontes van de Hyaena's. In tegenstelling tot hun faam, dat zij „laffe aaseters” zouden zijn, kon dr. Kruuk constateren, dat de Hyaena's wel degelijk zelf op roof uitgaan en levende prooi bemachtigen. Zij worden dan vaak door de Leeuwen verdreven. Op hun beurt verjagen zij soms ook Leeuwen van hun prooi. Dit alles kon dr. Kruuk waarnemen op maanlichte nachten. Het is zelfs zo, dat in veel gevallen 50% van de gedode hoefdieren voor rekening van de Hyaena's komt.

Op de onafzienbare Serengeti vlakke komen hier en daar granietheuveltjes voor, die hier, evenals in Zuid Afrika, „kopjes” worden genoemd. Het zijn resten van een oude schier-vlakte. Een van de dia's laat een paar schitterende Gloriosa-lemies zien, die talrijk om deze kopjes groeien. Op een ander kopje zitten een paar „Klipdasjes”, primitieve hoefdierjes ter grootte van een Konijn.

Even verder op de vlakte is een vijftal Leeuwinnen bezig met het cadaver van een Zebra. Het gesleep met de halfopgegeten Zebra, waarvan de huid glanst in de zon, is indrukwekkend. De geweldig ontwikkelde musculatuur van deze roofdieren is op de foto's goed te zien.

Een zeldzaam plaatje is ook de Panter, die als een hond naast de auto voortwandelt. Het gras is kletsnat door een nachtelijke regenbui en het dier wilde blijkbaar droge voeten houden. Op een ogenblik stond hij zich zichtbaar te bedenken (staart omhoog) of hij door een minuscuul riviertje zou waden om zijn weg te vervolgen of niet. Hij besloot er natte voeten voor over te hebben. Op een volgende dia zien we hem in alle rust staan uitkijken over een kleine dam langs de oever van het riviertje.

Een volgende serie dia's geeft het beeld van Hyaena's en Gieren, die het kadaver van een Gnoe verorberen. De Hyaena's zijn het eerst aan de beurt, terwijl de Gieren op kleine afstand gespannen hun kans afwachten. Zodra een Hyaena aanstalten maakt, zich terug te trekken, schieten de Gieren toe. Komt de Hyaena terug, dan wijken de Gieren snel achteruit. Spreker vertelt, dat er binnen 24 uur geen spoor meer te vinden is van zo'n prooi.

Het laatste deel voor de pauze worden dia's vertoond van de Ngorongoro Krater. De krater bevat, behalve een uitgestrekte vlakte, een bos van „Koortsbomen” (zo genoemd, omdat ze meestal op vochtige plaatsen groeien, waar malaria voorkomt) en een vrij groot meer. Rond de „Lodge”, die op de kraterwand (2600 m!) is gelegen, treft men een prachtige tuin met Europese bloemen aan. Op de kraterbodem zien we de eerste Neushoorns in een landschap van Chagall-kleuren.

Na de pauze voert de safari ons door het Manyara Park met zijn diep roestbruine Impala's (1 bok met 20 wijfjes) en jonge Leeuwjes, rustend hoog in de bomen.

In Kenia en Tanzania zijn twee taalgroepen te onderscheiden: de Nilo-Hamitische- (waartoe o.a. de Masai behoren) en de Bantoe-talen. In fel kleurige kledij bezoeken de vrouwen met hun ezeltjes de markt, waar een keur van tropisch fruit ligt uitgesteld.

Grote bijval ondervindt de serie opnamen van het Tsavo-reservaat met de machtige, ruim 6000 m hoge Kilimandsjaro op de achtergrond. Deze berg is een uitgebrande vulkaan, waarvan de top, hoewel bijna op de evenaar gelegen, bedekt is met geweldige gletschers. Tsavo, dat het grootste reservaat van Oost Afrika is (18.000 km², meer dan de helft van Nederland) is beroemd om zijn 15.000 Olifanten, die daar wel een probleem vormen, daar zij de vegetatie geleidelijk aan vernielen. Dr. van Heerdt toonde enkele fraaie close-ups van deze enorme dieren in het gouden licht van de Afrikaanse avondzon. Enkele dia's van de schuwe Oryx-antilopen en van de Kleine Koedoe besluiten deze interessante reeks.

Namens de aanwezigen spreekt dr. D. G. Montagne een enthousiast dankwoord, waarin hij zijn bewondering uitspreekt zowel over de fraaie opnamen, als ook over de instructieve beschrijving van de tocht. Met een hartelijk applaus wordt de vergadering besloten.

te Heerlen op 13 augustus

De heer Coonen heeft in Brunssum een grote collectie planten verzameld, waarvan we er slechts enkele zullen noemen. *Saponaria*, Zeepkruid, een sierplant die in Zuid-Limburg nog al eens verwilderd wordt aangetroffen. Hoewel het een interessante plant is, gedraagt hij zich in de tuin als een onkruid, doordat hij vele ondergrondse uitlopers vormt, die men moeilijk de baas kan blijven. De lichtroze bloemen die pas in de namiddag open gaan, vallen bij avond sterk op en worden door talrijke Pijlstaartvlinders, Sphinxen, bevrogen. *Oenothera biennis*, Teunisbloem, is een plant die in het begin der zeventiende eeuw als sierplant uit Amerika naar Europa gebracht werd en nu vrij algemeen langs wegen en ruige plaatsen verwilderd voorkomt. Ook deze opent zijn bloemen in de avond en dit gaat verrassend snel. De plant wordt door allerlei avondvlinders en bijen bevrogen.

Mej. Blankevoort heeft *Phallus caninus*, Kleine stinkzwam, meegebracht, die veel sierlijker en slanker is dan de meer algemene *P. impudicus*, Grote stinkzwam.

Vervolgens laat Dr. Bruna een vergroening zien van *Trifolium repens*, Witte klaver. De oorzaak van deze afwijking is mogelijk een infectie met een parasiet. Daarna resumeert hij enkele gegevens over Zuid-Limburgse orchideeën, die als afzonderlijk artikelje zullen gepubliceerd worden.

Dr. Dijkstra deelt mee, dat door de heer Leysen en door hem de varen *Ophioglossum vulgatum*, Addertong, te Noorbeek gevonden was. De nederlandse varens kunnen in de volgende grote groepen of families verdeeld worden: Ophioglossaceae, Osmundaceae, Polypodiaceae en Hydropterides. De laatste groep, de Watervarens, is in Zuid-Limburg het minst bekend; hiertoe hoort o.a. *Azolla*, Kroosvaren. De meeste varensoorten in ons land behoren tot de Polypodiaceae. Hun bladeren zijn in de jeugd opgerold en met schubben bedekt. De sporangien of sporedoosjes komen meestal aan de onderkant van het blad voor. De Osmundaceae zijn in Nederland slechts door één soort vertegenwoordigd, nl. *O. regalis*, Koningsvaren, welke ook in Zuid-Limburg, hoewel zeldzaam, te vinden is. De buitenste bladeren zijn onvruchtbaar, de binnenste vormen aan hun top een vruchtbaar gedeelte, dat pluimvormig is en de sporangien draagt. Tot de Ophioglossaceae behoren in Nederland slechts twee geslachten, nl. *Ophioglossum* en *Botrychium*, beide met slechts één soort. Ze vormen in de regel slechts één blad, waarvan het bovenste gedeelte sporangien draagt. Bij *Botrychium lunaria*, Maanvaren, is dit vruchtbare gedeelte in segmenten verdeeld, welke min of meer waaivormig (met wat goede wil maanvormig) zijn. Het vruchtbare gedeelte vormt een pluim. De Maanvaren is wel uiterst zeldzaam in Zuid-Limburg. Het laatst door mij waargenomen exemplaar stond op de Kunderberg. In het aangrenzende duitse gebied vonden de heer Leyzen en ik talrijke exemplaren.

Ophioglossum vulgatum bestaat uit een wortelstok in nagenoeg loodrechte stand, bedekt met bladlittekens van vorige jaren, korte dikke, meestal onvertakte wortels. Het stammetje eindigt in een knop, waarvan het buitenste blad

(soms zijn het er twee) boven de grond komt. Dit blad is eivormig en netvormig geaderd. Aan de bovenzijde, daar waar de bladsteel in de bladschijf overgaat, ontspringt de vruchtbare aar, waarvan de top de sporangien draagt. Deze eigenaardig gebouwde plant zal de leek niet gemakkelijk als varen herkennen en eerder aan een weegbree soort doen denken. Behalve door sporen vindt voortplanting door middel van wortelknoppen plaats. De soort komt in Nederland voornamelijk voor in duinpannen en op vochtige grazige plaatsen.

te Maastricht op 5 september

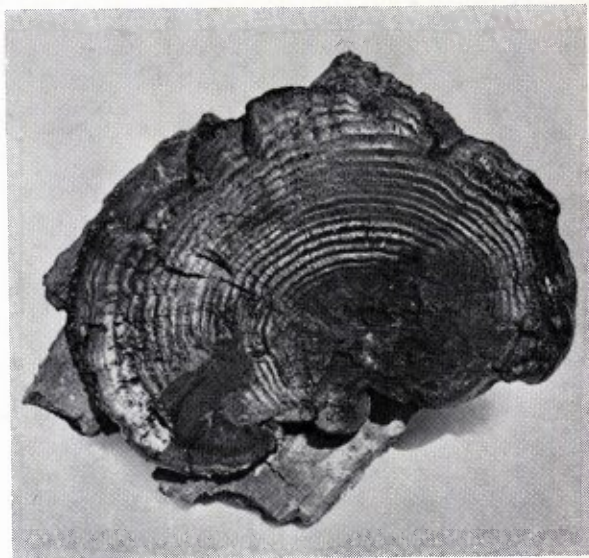
De Vice-voorzitter, Dr. P. J. van Nieuwenhoven, geeft allereerst het woord aan de heer Vic. Janssen. Spr. vertelt dat hij op 14 april j.l. een wandeling maakte over de Schepersberggrub gelegen tussen de zwarte weg te Bemelen en de weg naar 't Rooth in Cadier en Keer. Volgens de heer Vollers uit Bemelen was daar een bron ontsprongen in het najaar van 1967. Inderdaad liep er een beekje, dat 1 hoofdbron en ± 10 zijbronnen had. De heer Vliegen uit Cadier en Keer, die ik daar ontmoette vertelde mij het volgende: de Schepersgrub ligt langs weiden en bouwlanden geheten: bunderdellen = brondal. Vroeger heette dit „borne-dal”. Er zijn onderzoekingen gedaan naar de samenstelling van het water; dit is gelijk aan het water van de vroegere Tregabron op de Cabergerweg te Maastricht.

Mijn vraag is: hoe kan zo plotseling zo'n bron ontstaan? Heeft dit iets te maken met de groeve van de Nekami die achter deze grubbe ligt?

De voorzitter verwijst in dit verband naar de maandbladen: 51, 1962, p. 125 en 58, 1967, p. 144.

De heer Mommers toont een exemplaar van *Daldinia concentrica*, hem ter hand gesteld door de heer Sondeyker.

Op doorsnede toont deze paddestoel direct zijn identiteit door de duidelijke, zijdeachtig glanzende, concentrische cirkels. Hij behoort tot de Ascomyceten, — waarbij de sporen niet op steeltjes maar in zakjes gevormd worden — en wel tot de grote groep der Sphaeriales of Kernzwammen; de eigenlijke vruchtlichaampjes zijn als kogelvormige holten (die de asci bevat-

Daldinia concentrica $\pm$ natuurlijke grootte
Foto J. Mommers

ten) in het zwamweefsel (stroma) oppervlakkig ingezonken. Bij rijpheid worden de sporen met kracht uit de asci weggeschoten. In Nederland schijnt de zwam nogal zeldzaam te zijn.

De heer van Noorden laat *Staphylea pinnata*, de gevederde pimperoort zien, afkomstig uit het park van Kasteel Neubourg te Gulpen. De zaadjes van deze plant werden eertijds gebruikt voor rozenkranskraaltjes.

Br. Virgilius trekt een vergelijking tussen vangsten van voorjaar en zomer in 1967 en 1968; vorig jaar was het voorjaar slecht, er werden kleine nesten gemaakt en hoewel het voorjaar 1968 mooi was, was de vangst matig. De zomer in 1967 was mooi, er kwamen veel nesten en hoewel het in de zomer 1968 slecht weer was, bleek de vangst goed.

Hij geeft nog enige nieuwe vindplaatsen van z.z. graafwespen op:
Nysson niger Chevr.

Kanne: Albertkanaal vlak bij brug.

Bassenge: oude grindgroeve.

(ook de gastheer: *Gorytes laticinctus* daar aangetroffen).

Tachysphex psammobius Khl.:

Tombe (Ned. St. Pietersberg) enkele 1 ♀ ♂

Bassenge 1 ♂.

Hij merkt verder op dat het aantal *Osmia bicolor* Schrk. in N.H.M. 57, 1968, p. 72 moet zijn 3 ♂ ♂.

Tot slot volgen nog enkele vogelwaarnemingen van de heer Kemp.

10 III '68: 1 imm. Stormmeeuw (*Larus canus*) Plas bij de Kluis te Geleen.

16 III: 1 Scholekster (*Haematopus ostralegus*) bij Itteren en 28 V 2 ex. bij Oost-Eysden.

17 III: 9 Grutto's (*Limosa limosa*) overvliegend bij Neerharen (B.).

30 III: 1 Aalscholver (*Phalacrocorax Carbo*) rondvliegend boven grindgat bij Neerharen (B.).

13 IV: 4 Kramsvogels (*Turdus pilarus*) bij Stevensweert. Late waarneming.

13 IV: 8 ♂ en 6 ♀ Slobeend (*Anas clypeata*) bij Stevensweert. Vrij groot aantal voor deze streek.

14 IV: 1 Blauwborst (*Cyanosylvia svecica cyanecula*) op trek buiten broedgebied te Neerharen (B.).

21 IV: 1 Dwergster (*Sterna albifrons*), zowel in zit als in vlucht bij Neerharen, alsmede 1 Zwarte stern (*Chlidonias niger*) aldaar.

27 IV: 1 Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) ten Z. van Zutendaal (B.); vroege waarneming.

28 IV: 3 Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*) op heide bij Rekem (B.).

3 V: 1 ad. en waarschijnlijk meer dan 3 jongen Bosuil (*Strix aluco*) in Stadspark te Maas-tricht.

4 V: 1 ♂ Engelse gele kwikstaart (*Motacilla flava flavissima*) met zuiver gele oogstreep en geel-groenachtige bovenkop, te Neerharen (B), evenals 2 Kleine strandlopers (*Calidris minuta*) aldaar.

5 V: 1 Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*) ten Z. van Stevensweert.

11 V: 2 Europese kanaries (*Serinus canarius*) op kerkhof te Maastricht.

11 V: 1 ♂ Noordse gele kwikstaart (*Motacilla flava thunbergi*), zonder oogstreep, vrij donker grijze bovenkop, en zeer donker grijze oor-streek bij Neerharen (B.).

25 V: 1 ♂ Wouwaapje (*Ixobrychus minutus*) en 1 Kleine specht (*Dendrocopos minor*) waargenomen samen met dhr. Ruyters in De Doort te Echt.

28 V: 1 Ooievaar (*Ciconia ciconia*) te Oost-Eysden.

31 V: 1 Roodgesterde blauwborst (*Cyanosylvia svecica svecica*) waargenomen samen met dhr. Heerkens Thijssen bij Rekem, alwaar wij ook de Roerdomp (*Botaurus stellaris*) hoorden roepen. De Roerdomp riep ook op 1 VI aldaar.

Op 16, 30 en 31 maart zag ik resp. 3, 2 en 2 piepers te Neerharen (B), die gezien de duidelijke wenkbrauw-streep, de vuil-witte, bij andere meer beige-achtige borst en buik met slechts enkele donkere streepjes langs de vleugel-bocht en de grijs-achtige kleur van de bovenkop Waterpiepers (*Anthus spinoletta spinoletta*) moesten zijn of misschien 1 ex. een Oeverpieper (*Anthus spinoletta littoralis*.*)

te Heerlen op 10 september

Dr. Dijkstra vertoont de bastaard tussen *Symphytum officinale*, Smeewortel en *S. asperum* te Epen gevonden, na aanwijzing van enkele botanici uit Utrecht. Soortbastarden komen in de natuur zeldzaam voor, want slechts zeer naverwante soorten kunnen in de regel met elkaar kruisen. Een soortbastaard is meestal onvruchtbaar, waaronder verstaan wordt, dat minder dan 0,1% van zijn bloemen kiemkrachtige zaden voortbrengt. Is de bastaard éénjarig, dan sterft deze in de herfst, terwijl er meestal geen nakomelingen gevormd worden. Bij overblijvende planten is de toestand gunstiger, vooral als deze zich bijv. door uitlopers vegetatief kunnen vermeerderen. Zo'n soortbastaard kan dan wel door zijn weelderige groei een grote plek innemen, met een grotere kans dat er toch enkele zaden gevormd zullen worden. Zou men dit echter uitzaaïen, dan vertonen de planten die hieruit opgroeien een grote overeenkomst of met de ene ouder, of met de andere soort, terwijl een gedeelte intermediair is. Deze laatste groep zou weer nakomelingen kunnen vormen die zich dan in drie groepen splitsen volgens de regels van Mendel. De kans dat er iets nieuws en blijvends zal ontstaan is dus erg gering. Bovengenoemde bastaard besloeg enkele m², bloeide rijk, maar bracht

*) Zie ook: De Wielewaal, juli '68, blz. 219: Overwintering van *Anthus spinoletta* te Tongeren.

nauwelijks zaden voort. De vorm van de plant was intermediair. *S. officinalis* is algemeen op vochtig grasland en langs waterkanten. De bloemkleur is vuilpurper, violet of geelachtig wit. *S. asperum* is sterker behaard dan de eerste soort, de bloemkleur is eerst rood, daarna verkleurend tot blauw, evenals dit bij Longenkruid het geval is, die tot dezelfde familie behoort. De plant komt uit de Kaukasus, maar wordt wel verbouwd voor groenbemesting en voor veevoer, vooral voor varkens. *S. asperum* komt in ons land zelden voor. Dr. de Wever geeft twee plaatsen op en wel: Valkenburg, op den Dries en Schinnen, Thull.

De heer Slangen is in het bezit van een grote tuin die echter grotendeels uit vrij onvruchtbare zandgrond bestaat, waar de meeste tuinplanten het niet kunnen bolwerken. Daarom kwam hij op het idee er een heidetuin van te maken en dat is hem na een aantal jaren goed gelukt. Er groeien nu allerlei Heideachtigen, totaal wel een 70. De meeste behoren tot *Erica*, *Calluna* en *Boetia*. Nu heeft hij praktisch het gehele jaar vanaf februari tot diep in de herfst bloeiende planten. Als bijzonderheid vertelt hij dat kwekers van nieuwe variëteiten twee soorten bij elkaar plaatsen, in de hoop dat op natuurlijke wijze kruisbestuiving plaats zal vinden. Jonge planten die er veelbelovend uitzien worden door stek vermenigvuldigd.

Mej. Janssen heeft in een winkel te Heerlen een Zonnevis ook wel *Zeus faber*, gezien, een dier dat zich voornamelijk in de Middellandse Zee en een gedeelte van de Atlantische oceaan ophoudt. Meer naar het noorden toe wordt hij uiterst zeldzaam. Het dier had een middellijn van 1 m en was rond van vorm. De kleur van exemplaren in de Middellandse Zee is goudgeel, vandaar zijn naam, maar in koud water is hij meer grijsachtig geel. De volgende dag bleek het dier verkocht te zijn onder de naam van zalm.

te Maastricht op 3 oktober

Na afloop van de algemene ledenvergadering opent de voorzitter de gewone maandvergadering en complimenteert allereerst de heren J. Th. ter Horst en Dr. P. J. van Nieuwen-

hoven, die zo voortreffelijk de redactie hebben gevoerd van de laatste aflevering van het Natuurhistorisch Maandblad, gewijd aan „De luister van het Mergelland”. Mevrouw Minis wordt als hoofdredactrice gelukgewenst met de verschijning van deel XVIII afl. 1 en 2 van de Publicaties dat over Foraminiferen handelt, een waardevol boek speciaal met het oog op het ruilverkeer.

Dr. van Nieuwenhoven herdenkt Ir. G. P. Ittmann, die op 18 augustus j.l. te Eindhoven is overleden. Vroeger kwam Ir. Ittmann vaak naar de vergaderingen en nam hij deel aan de excursies. Hij was een geniaal man. Er wordt een minuut stilte in acht genomen.

De heer Geurts spreekt zijn dank uit voor het gelukwenstelegram, dat hem tijdens de jaarvergadering werd gezonden in verband met zijn 50-jarig lidmaatschap. Spr. acht het een goede gewoonte, dat men bij een speciale gebeurtenis iets pleegt te offeren. De heer Geurts biedt aan de voorzitter het boek van Martin E. Mosely aan, getiteld „The British Caddis Flies”. Voorzitter is erg ingenomen met dit geschenk en verzekert de gever, dat het een plaats zal krijgen in de bibliotheek, zodat alle geïnteresseerden het kunnen raadplegen.

De heer Kemp deelt de volgende vogelwaarnemingen mee:

23 VI hoorde en zag ik een Vuurgoudhaantje (*Regulus ignicapillus*) op het kerkhof aan de Tongerseweg te Maastricht.

21 VII vloog boven een plas bij Stevensweert een Witwangstern (*Chlidonias hybrida*) die voedsel aan het zoeken was. Elders in deze omgeving vloog die dag een Wulp op, die de typische bi-bi-bi-.....strobe riep. Hij vloog jammer genoeg in de richting van mij af weg. Zou dit een Regenwulp (*Numenius phaeopus*) zijn geweest?

27 VII vloog een Stormmeeuw (*Larus canus*) in onvolwassen kleed boven de Maas te Stevensweert. 11 VIII nam ik in tegenstelling tot de na-zomer van 1966 toen ik een 20-tal Bonte vliegenvangers (*Ficedula hypoleuca*) zag, slechts 1 exemplaar waar en wel bij Wylré. Eveneens die dag riep er aldaar 1 Kwartel (*Coturnix coturnix*).

24 VIII vloog er 1 Kleine bonte specht (*Dendrocopos minor*) over bij Rekem (B.).

1 IX zag ik met dhr. Ruyters uit Echt te Ohé en Laak een Porcelainhoen (*Porzana porzana*).

Samen met dhr. Heerkens Thijssen werden de volgende vogelwaarnemingen gedaan:

19 VI 1 of 2 ♂♂ en 1 ♀ Grauwe klauwier (*Lanius collurio*) op de heide bij Mechelen aan de Maas (B.).

Te Opgrimby en Rekem (B.). zagen wij 6 Nachtzwaluwen (*Caprimulgus europaeus*) op 3 VII.

19 VIII zagen wij ten Z. van Noorbeek 1 Wespindief (*Pernis apivorus*) in vlucht, waarbij wij aan de onderzijde van de staartbasis een tweede donkere band konden zien.

9 IX kwam er in de Ospelse Peel een enigszins „hees” roepende Grutto aanvliegen. Toen wij de vogel in de kijker namen vertoonde deze het vliegbeeld van de Groenpootruiter, dus zonder de duidelijke vleugel-boven-streep van de Grutto. Dit moet derhalve een Rosse Grutto (*Limosa lapponica*) zijn geweest.

De heer Geurts nam deze ochtend te Echt een grote vlucht Kraanvogels (± 150 exemplaren) waar, die geluidloos in v-vorm in Z-ZW-richting naar de Maas vlogen. Spr. is niet voldoende beslagen om uit deze vroege waarneming tot een strenge winter te concluderen.

De heer Genemans laat een reuze-exemplaar van de parasolzwam (*Macrolepiota leucocoprinus*) zien, dat op 1 oktober j.l. door de heer H. G. Simons gevonden werd in een weiland in de Peel, tussen Meyel en Helden. De diameter van de hoed bedraagt 26 cm., de lengte van de steel is 36 cm. In Moser's „Basidiomy-

Het wijfje van de vlinder van de harsbuilrups
Evetria resinella L.

ceten” uit „Gams Kleine Kryptogamenflora” wordt voor de hoed een diameter van 10-25 cm. opgegeven, voor de steel een lengte van 20-40 cm.

De voorzitter vertelt iets over de zogenaamde harsmannetjes van de harsbuilrups *Evetria resinella* Linnaeus. Men treft hen vaak aan op jonge takken van *Pinus* en plaatselijk kunnen zij talrijk voorkomen.

Door de meeste auteurs worden deze spoelvormige opzwellingen, die aan één zijde met een dikke klomp hars bedekt zijn, beschouwd als echte gallen. Toch werd reeds door B u s g e n in 1898 ontdekt dat wij hier niet te maken hebben met een echte gal, maar met een spinsel dat door de rups vervaardigd is, ofschoon het uiterlijk veel gelijkenis vertoont met een gal. B u s g e n nam waar dat de rups eerst een dun spinsel over de vraatplaats spint en daarna dit versterkt met afgeknaagde schors en harsdruppels. Bij jonge loten van de pijnboom bevinden zich de harskanalen zeer oppervlakkig en zodra de rups deze vaten aanvreet komt de hars in geringe hoeveelheid te voorschijn. Later wordt het bouwsel nog versterkt door excrementen, die niet alleen met hars worden vastgeplakt, maar ook vastgesponnen worden. Na de eerste winterslaap wordt de knopvormige buil vergroot; de rups knaagt dieper in de twijg door en vreet een kort kanaal zowel naar boven als naar beneden. Hierdoor krijgt het bouwsel uiterlijk een typisch tweedelige vorm (tweejarige cyclus van *Evetria resinella*).

In het laboratorium werd in het afgelopen jaar de bouwwijze van de harsbuilrups opnieuw bestudeerd. P i n c e l nam daarbij waar dat beschadigde builen in minder dan één dag hersteld konden worden. Bij uitdrogen van de twijgen verlieten de rupsen hun spinsel en begonnen elders in een jonge twijg opnieuw. Verpoppingsrijpe larven waren in staat bij 70% relatieve vochtigheid een nieuw spinsel te vervaardigen. Als zij hars en excrementen tot hun beschikking hadden, werden deze materialen verwerkt in het nieuwe spinsel. Bij gebreke hiervan sponnen alle proefdieren een kokon van dicht spinsel. Nieuwbouw en herstel is dus niet gebonden aan een bepaalde periode.

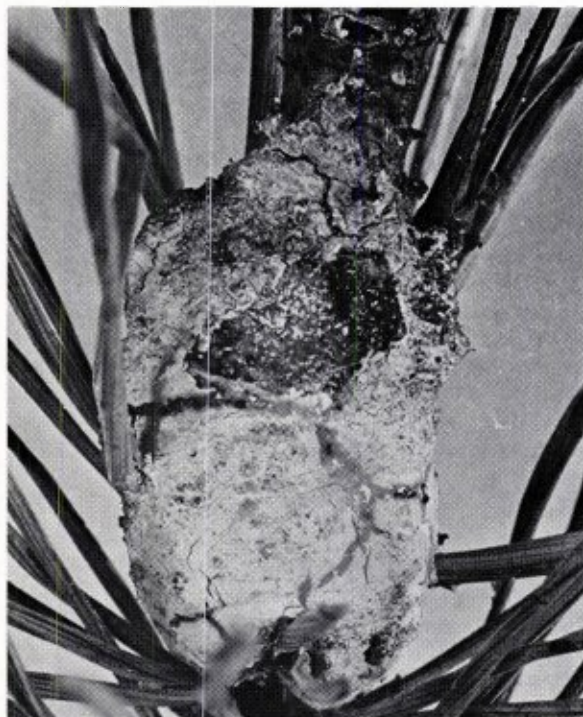
Na een boeiende discussie wordt de vergadering gesloten.

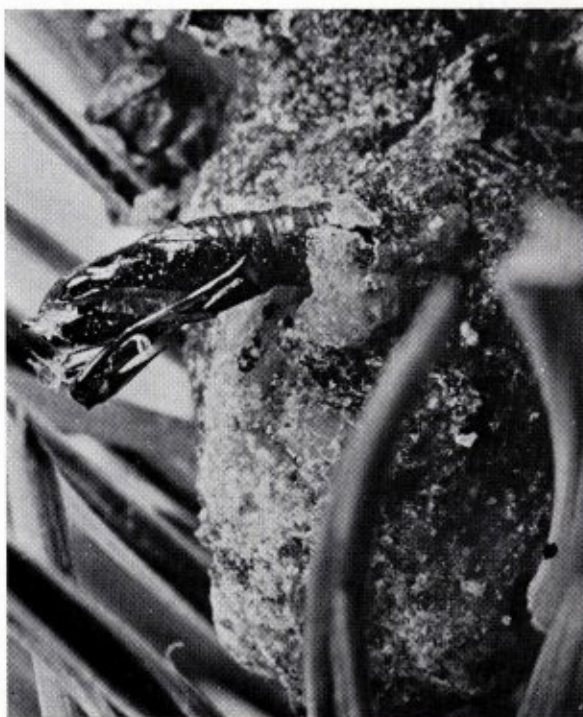
Volwassen „harsmannetje” van de harsbuihrups.

Overlangse doorsnede met harsbuihrups.

De door de larve dichtgesponnen artificiële opening is donker gekleurd door de ingesponnen uitwerpselen.

De lege kokon steekt voor het grootste gedeelte buiten het „harsmannetje” uit.

te Heerlen op 8 oktober 1968

Op de jaarvergadering van ons Genootschap heeft de heer Coonen aan het bestuur voorgesteld om de afdeling te Heerlen een bepaalde som af te staan, ter bestrijding van onverwachte uitgaven. In principe heeft het bestuur dit verzoek goedgekeurd; laat de afdeling te Heerlen met concrete voorstellen komen! Hierover zal op 12 nov. a.s. beraadslaagd worden. Ieder die met voorstellen komt of belangstelling heeft voor deze kwestie wordt verzocht wel aanwezig te zijn, aldus Dr. Dijkstra.

Vervolgens krijgt Dr. Bruna het woord; hij laat Rode klaver zien, waarvan het zaad reeds in de bloeiwijze ontkiemd is, dit ten gevolge van het vochtige weer. Ook vraagt hij om gegevens over het voorkomen van de Hazelmuis. Verder heeft hij notities en het herbarium van Dr. de Wever bestudeerd en dank zij het feit dat Dr. Vermeulen de orchideeën in dit herbarium gereviseerd heeft, behoudt het zijn wetenschappelijke waarde. De laatste tijd is er vooral in het geslacht *Orchis* het een en ander veranderd. Hierdoor ondervinden belangstellenden die met schoolflora's werken grote moeilijkheden. Ook de nieuwste drukken zijn niet geheel volledig. Het geslacht *Orchis*, waartoe veel soorten behoren, werd door Klinge, 1898, in twee ondergeslachten verdeeld, nl. *Euorchis* (= echte orchis met bol- of eivormige knol) en *Dactylorchis* (met handvormig-verdeelde knol). Behalve deze zijn er nog andere verschillen tussen de ondergeslachten. Door deze onderverdeling van het geslacht *Orchis* behield echter toch iedere soort uit dit geslacht zijn wetenschappelijke naam *Orchis*. Dr. Vermeulen, 1947, ging nog een stap verder en maakte van het ondergeslacht *Dactylorchis* een zelfstandig geslacht met de naam *Dactylorchis*. Hiertoe behoren dan voor Nederland: *D. incarnata*, *majalis*, *traunsteineri*, *praetermissa*, *maculata* en *fuchsii*. De andere soorten blijven dus de naam *Orchis* dragen. Voor Nederland zijn dat dan: *O. mascula*, *morio*, *coriophora*, *ustulata*, *militaris*, *simia* en *purpurea*. Voor de volksnamen en beschrijving raadplege men de flora's. Het scheppen van het nieuwe geslacht *Dactylorchis* geldt ook voor soorten in het buitenland en talrijke soorten zullen dus van naam dienen te veranderen, in zoverre men in het bui-

tenland met Vermeulen accoord gaat. Van meer praktische betekenis is misschien wel het schrappen van de naam *Orchis latifolia* voor Nederland en het daarvoor in de plaats stellen van een paar andere soorten door Vermeulen, daar deze soort niet goed omschreven was en veel moeilijkheden opleverde bij het determineren.

Vervolgens laat de heer Mientjes *Lepiota procera*, Grote parasolzwam zien, verzameld in een dicht dennenbos, een wat ongewone standplaats voor deze soort. Mej. Blankevoort ontvangt weer graag gegevens over de kraanvogeltrek, waarbij gelet moet worden op de vorm van de vlucht (v-vorm of rechte lijn), tijd, plaats, aantal, windrichting, trekrichting, weersomstandigheden. De heer Bult deelt tenslotte mee, dat in begin van oktober een belangrijke trek plaats vindt van Wespensdieven, soms in groepjes van 10 of meer. Een exemplaar was op de Brunssummerheide aan het fourageren was, plunderde een wespennest. Nadat dit exemplaar weer verder getrokken was, begonnen de wespen aan de herstelwerkzaamheden. Brokjes aarde en afval werden al vliegende verwijderd en na een paar dagen was het nest volledig hersteld.

te Weert

In het mededelingenblad van de Weerter Natuurvrienden schrijft Weevee:

Voor de doorsnee plantenliefhebber vormen de grassen een praktisch niet te benaderen groep uit het plantenrijk. Maar enkele algemene zaken betreffende de Grassen zult u toch wel weten of althans willen weten.

Allereerst gaat u niet naar een weiland om een algemene studie van de Grassen te maken. Want het grasbestand van een goede wei bestaat uit een gering aantal soorten. Dit komt, omdat de Grassen nu eenmaal niet allemaal even smaakvol zijn voor het vee en tevens ook, omdat de voederwaarde sterk uiteen loopt. Ook is een weiland geen goed studieterrein voor het bestuderen van Grassen, omdat een goede boer de grassen daar niet tot bloei laat komen, want dan is het tijdstip, dat de eiwitwaarde van het gras het hoogst is, voorbij. Maar langs wegkanten en ook in minder goed gebruikte en

verzorgde weilanden kunt u onze beste gras-soorten toch wel in bloei vinden. Dat is allereerst het Engels Raaigras en verder Beemdlangbloem, Timothee, Veldbeemdgras, Ruwbeemdgras, Frans Raaigras, Beemdvossestaart, Kamgras en zelfs bepaalde selecties van het overigens zo stugge Kropaargras.

In het land van Weert is het een koud kunstje om tussen andere veldgewassen de Wilde Haver te ontdekken, kenbaar aan de lange kafnaalden, die de gekweekte haver-soorten missen. Voor de boer is het een van de ergste onkruiden en daarbij nog moeilijk te bestrijden ook. In de verte lijken de Draviksoorten ook op haver, vooral Zachte en IJle Dravik. Beide groeien veelvuldig langs de weg, bloeien ook met een pluim, net als Haver, maar worden niet zo groot. Evenals Haver zijn het ook eenjarige grassen. En het bekende Straatjesgras (lijkt wel op klein Beemdgras) is ook al eenjarig. Door zeer veelvuldig maaien, waardoor u zaadvorming tegen gaat, kunt u het uit de grasmat van uw gazon verwijderen. Thijssse noemt het Straatjesgras een geschikte grassoort om mee te starten, als men Grassen wil leren determineren.

te Echt

W. Vranken vertelt in Pepijnsland, het orgaan van de natuurhistorische werkgroep over de ontwikkeling van een cicade, *Cercopis sanguinolenta*:

Op 3 maart 1968 ontdekte ik bij het maken van een greppel hoopjes wit slijm in de grond. Eerst had ik de graszode verwijderd en daarna een spade diep de aarde. Ongeveer 10 cm onder het oppervlak vond ik in een mollengang slijmbolletjes van 2 tot 4 cm doorsnede. Soms hing alleen aan de gangwand wat slijm doordat een mol in de gang aan het werk was geweest. Ook vond ik 4 of 5 maal een pad in de nabijheid van het slijm, wat ik moeilijk met de witte substantie kon combineren.

Om zekerheid te krijgen deed ik twee slijmballen in een plastic zakje, nam ze mee naar huis, deed in een weckglas wat aarde en plantte er gras op. In een kleine holte stopte ik het slijm en sloot het glas af met een plastic deksel (met gaatjes). Dit alles werd nu buiten ingegraven.

Op 17-III-'68 was het in de grond 1° C. Ik merkte op dat het slijm helderder werd en op

schuim ging lijken. 's-Avonds was het 3° C. Geregeld controleerde ik nu de temperatuur 's morgens en 's avonds. Met het stijgen van de temperatuur groeide het schuimnest. Ik bekeek het door de loupe en zag dat het allemaal oopengepakte luchtbelletjes waren. Wat zou daar inzitten?

Op 20-III-'68 ontdekte ik de eerste larve, witgelig, met zes pootjes. Toen bedroeg de temperatuur 4° C., buiten was deze 7° C. Naarmate de larve groeide, verliet ze het nest, maar keerde er steeds weer in terug. Ook ontdekte ik als ik het glas uit de grond haalde, dat het schuim als het te lang aan lucht en warmte was blootgesteld, verdween. Maar als ik het glas terugzette en een kwartier later ophaalde, was er weer schuim te zien. Het mooie vond ik dat de larve het schuim maakte onder aan de wortels, en dat ik geen vocht in het glas behoeft te brengen. Ik ontdekte dat de larven sneller gingen groeien door een beetje licht in het glas te laten vallen.

Op 26-IV-'68 ontdekte ik het eerste volwassen insekt, een Cicade. De temperatuur in de grond bedroeg toen 20° C., buiten was het 24°. Het beestje bleek te zijn de prachtig zwart en rood gekleurde schuimcicade *Cercopis sanguinolenta*, die we al te vaak op allerlei planten in de Doort hebben zien zitten. Wil men ze vangen, dan moet men zeer vlug zijn. Nu weet ik uit eigen waarneming waar en hoe de ontwikkeling van dit fraaie diertje plaats heeft, nl. aan de wortels van gras in de grond. Op het ogenblik (begin mei) zitten er wel 15 volwassen cicaden in het glas en heeft er zelfs al paring plaats gehad.

Tot slot nog enkele vogelwaarnemingen:

6 VI: Wouwaapje en Dodaarsje op plas III in de Doort te Echt (H. Vergoossen).

10 VI: 2 Wielewalen N. zijde van de Doort te Echt en 2 Wouwaapjes op plas III (H. Vergoossen).

22 VI: 3 Grutto's te Nederweert M. Scholten).

23 VI: 2 Wulpen bij Leveroy en 1 Grauwe Klauwier te Meyel (M. Scholten).

8 VII: Zomertaling en Wouwaapje op plas III en ± 1000 Gierzwaluwen boven de plassen op ± 30 meter hoogte in de Doort te Echt (H. Vergoossen).